

25.Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды/ В.Н. Телия// Языковая номинация (виды наименований). – М., 1977. – С. 129-221.

26.Тренин В. Пище-вкусовые жанры // Новый Лепф. – 1928. – Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/sovlit/j/3329.html>

27.Ученова В. В., Старых Н. В. История рекламы. 2-е изд-е. – СПб: Питер, 2002. – 304с.: ил.

Синявська О. Є., асп.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

**РОСІЙСЬКІ КОМЕРЦІЙНІ НАЙМЕНУВАННЯ
ДОРЕВОЛЮЦІЙНОГО І РАДЯНСЬКОГО ПЕРІОДІВ
В СИСТЕМНО-СТРУКТУРНОМУ ВИСВІТЛЕННІ
(КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ)**

Стаття присвячена проблемам привласнення товару комерційного імені в дореволюційній і радянський періоди. Представлені основні особливості російських комерційних номінацій в графічному, лексико-семантичному, словотворчому і нейролінгвістичному аспектах. Проаналізовані риси спадкоємності у сфері комерційних імен.

Ключові слова: комерційна номінація, неймінг, лексико-семантичний аспект, словотворчий аспект, нейролінгвістичний аспект.

Sinyavskaya O. E., PhD student,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**RUSSIAN COMMERCIAL NAMES OF THE PRE-
REVOLUTIONARY AND SOVIET PERIODS IN SYSTEM
AND STRUCTURAL LIGHTING (COMPARATIVE ANALYSIS)**

Article is devoted to the problems of assignment a commercial name to goods during the pre-revolutionary and Soviet periods. The main features of the Russian commercial nominations in graphic, lexico-semantic, word-formation and neurolinguistic aspects are presented. Lines of continuity in the sphere of commercial names are analysed.

Keywords: commercial nomination, naming, lexico-semantic aspect, word-formation aspect, neurolinguistic aspect.

УДК 811.111.37

Скибицька Н.В., к.філол.н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ РЕАЛІЇ ЯК КЛЮЧ ДО РОЗУМІННЯ ТЕКСТІВ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ВІДЕОФІЛЬМІВ (на матеріалі документального серіалу БІ- БІ-СІ “Seven Ages of Britain”)

У статті йдеться про етнокультурні реалії Британії за матеріалами серіалу Бі-Бі-Сі «Seven Ages of Britain», що є знаковими для розуміння історії цієї країни. Розкрито взаємодію вербальних і візуальних засобів тексту документального кіно, що забезпечують його змістову єдність і вплив на глядача.

Ключові слова: етнокультурні реалії, вербальні засоби кіно, візуальні знакові реалії, когерентність тексту документального відеофільму.

Мова вважається носієм та виразником етноспецифічних культурних надбань народів. Вона віддзеркалює самотність етносу, його світосприйняття та специфіку його культури. Культурно-специфічні елементи викликають неабиякі труднощі в розумінні та засвоєнні людиною – неносієм мови.

Лінгвокультурним особливостям текстів присвячено чимало наукових розвідок. Національну специфіку фразеології, її мовних форм досліджували О.І. Воєводіна, В. фон Гумбольдт, Т.Р. Кияк, Л.В. Коломієць, О.В. Малікова, В.А. Маслова, В.Н. Телія, О. Чердніченко та ін. Лінгвокультурні концепти та стереотипи стали об'єктом вивчення О.В. Малікової, Т.В. Новікової, прецедентним іменам та феноменам присвячено роботи Н. Бурвікової, В. Костомарова, О. Земської, О. Опаріної, А.Е. Левицького. Лінгвокультурні особливості перекладу відображено у роботах О. Каде, В.І. Карабана, Т.Р. Кияка, А.П. Мельник, К. Райс, А.О. Савенка, О.І. Чердніченка та багатьох інших.

Останнім часом у лінгвостилістиці стали виділяти окремий жанр мови кіно, що має свої форми вираження змісту і поєднує вербальні засоби з візуальними та ін. Мовне оформлення окремих жанрів кіно дедалі частіше стає об'єктом вивчення у мовознавстві. Цьому аспекту дослідження присвячено роботи А.П. Мельник [2, с. 3].

У її праці «Лінгвокультурні особливості перекладів сучасних анімаційних фільмів (на матеріалі української, німецької та англійської мов): підсумки наукового дослідження» розглянуто особливості перекладу сучасних американських анімаційних

фільмів на основі зіставлення німецько-, англо-, українськомовних текстів. А.П. Мельник класифікує анімаційні фільми за їхніми функціями та відповідними перекладацькими стратегіями, з'ясовує роль культурного чинника в перекладі анімаційних фільмів за допомогою проведення лінгвокультурологічного аналізу їх мови, систематизує використувані в контексті цього жанру кіно елементи, що є носіями культурно-специфічної інформації.

Об'єктом нашого дослідження стали тексти документальних відеофільмів, представлені британським серіалом компанії Бі-Бі-Сі «Seven Ages of Britain»[6,7].

Предмет вивчення становлять лінгвокультурні особливості текстів документальних відеофільмів.

Мета статті – з'ясувати, які вербальні та невербальні засоби вираження лінгвокультурних реалій уможливають представлення світоглядних орієнтирів носіїв британської культури різних епох її історії в документальних фільмах; визначають потребу в їх тлумаченні та розроблення методики ознайомлення з ними глядацької аудиторії.

Завданням дослідження є встановлення лінгвокультурних реалій, що окреслюють історичні періоди розвитку Великобританії, розкриття словесних і несловесних засобів вираження їх та окреслення їхнього змісту, достатнього для розуміння текстів відеофільмів студентами.

Тексти документальних відеофільмів становлять особливий жанр, вони реалізують насамперед дидактичну та когнітивну функції. Документальний серіал “Seven Ages of Britain” було випущено компанією Бі-Бі-Сі у 2010 році. Це блок із семи, поділених за змістом історичних фільмів. Часовий проміжок охоплює події життя Британських островів упродовж 2000 років. Відомий журналіст Девід Дімблбі «розповідає глядачеві історію Великобританії, що знайшла відображення в її мистецтві та скарбах» [6].

Серіал складається з семи тематичних блоків: «Завоювання», «Віросповідання», «Могутність», «Революція», «Гроші», «Імперія», «Амбіції». Їхні назви слугують знаковими образами епох. У цій статті ми розглянемо лише деякі з них.

Епізод перший «Завоювання» присвячено римському вторгненню на Британські острови та їх цілковитому поневоленню імператором Клавдієм у 145 р. до н.е. Цей час в історії Великобританії у серіалі здебільшого асоціюється з реаліями, запозиченими з культури Риму.

Застосовано візуальні засоби: глядач може помилуватися Пантеоном, храмом усім богам, частини статуй якого збереглися до наших днів; табличка – архітектурний витвір на одній зі стін храму зазначає, що саме «імператор Клавдій підкорив варварів з іншого боку океану владі Риму». Цей факт з історії для справжнього британця є неприємним, тому невдовзі ведучий стверджує, що були й позитивні моменти цього завоювання. Саме в цей період британці здобули відчуття національної ідентичності, оскільки кожна завойована римлянами територія отримувала жінку-хранителя, щоб представляти її. Так виник образ Британії (Britannia). У серіалі унаочнено трансформацію цього образу. Монета часів римського поневолення британських островів 2 ст. н.е. зображує Британію у скорботі або ж упокорену. На сучасних 50 пенсах ми бачимо могутню Британію з тризубом та щитом з одного боку та портрет королеви з іншого, отже використано прийом антитези, що допомагає утвердженню ідеї життєздатності британців.

Цікавим та показовим з цього погляду є ще один артефакт, який демонструє Девід Дімблбі. Скульптура Британії 1 ст. н.е., що знаходиться в музеї турецького міста Афродізіас. Перед нами – образ жертви, що уособлює відчай, молитву про спасіння. Імператор Клавдій коліном притискає безпомічну Британію до землі. Це – історія того, як Рим завойовував Британію, розказана за тисячі кілометрів від британських земель, головною ідеєю якої є така: «Рим правив нами, він завдав нам поразки». Антитезою до цього зорового образу стають рядки патріотичної пісні за поемою Джеймса Томсона, яку було створено 1740 року *“Rule, Britannia! Rule the Waves / Britons never shall be slaves”*, що їх запозичує ведучий. Цей текст створює зовсім інший діаметрально протилежний образ Британії середини 18 століття.

Адже відомо, що вже на початку 18 ст. століття Британія починає перетворюватися на найбагатшу та наймогутнішу державу світу. Цю епоху в історії британців характеризують такі світоглядні орієнтири, як процвітання, розкіш, гроші, економічне зростання та науковий поступ. Епізод має назву «Гроші».

Саме цей період засвідчує появу нового класу в суспільстві, який тоді перебував «десь між панами та чорноробами» – середнього класу. На картинах ми бачимо не лише королів, королев та аристократів, а людей простого походження, що сподіваються стати впливовими особами, політиками, винахідниками, акторами та навіть художниками. Отже перемагає ініціатива та завзяття

людини. Знаковими фігурами цього поступу, крім можновладців, є прості, талановиті люди, умільці, як майстер гончарної справи та винахідник Джозайя Веджвуд і Томас Чіпендейл, виробник меблів.

Ведучий серіалу згадує вченого, доктора Семюеля Джонса. У 1755 році у світ вийшов його словник англійської мови, що налічував 42000 статей. Він символізує роль освіти в культурному розвитку британського суспільства. Саме у цю епоху його праця стала символом освіченої людини. Усі, хто претендував на статус розумної, освіченої особи, мусив мати її у своїй бібліотеці. Автор відеофільму хоче підкреслити цим прецедентним іменем: Велика Британія в усіх своїх володіннях має розмовляти єдиною мовою, зразки якої зібрано в словнику.

Інший епізод відеосеріалу присвячено «Віросповіданню». Він охоплює період Середньовіччя. Ведучий характеризує цей етап британської історії як час віри та страху, намагання збагнути невідоме.

Саме в 13 ст. монахи у Херефорді створили карту світу, яка ґрунтувалася на вірі, забобоні, релігії та вигадці. Основні настрої епохи визначала боротьба головних сил цього часу: церкви та короля.

Вбивство королем архієпископа кентерберійського Томаса Беккета обурило християнський світ, що дозволило Беккету бути зарахованим до образу святих. Місто Кентербері стає культурним осередком, місцем паломництва. У суспільстві зростає роль релігії та церкви.

Велику роль у мистецтві та просвітництві цього часу відіграють вітражі у церквах. Неписемні могли уявити за допомогою картин історії дивовижних зцілень від таких хвороб, як проказа, чума, кульгавість, сліпота. Це зміцнювало їхню віру, вселяло сподівання.

Яскравим знаковим образом Британії Середньовіччя є лицарство, зі своїм кодексом честі та поведінки. У кожного з нас одразу виникає асоціація з королем Артуром і його двадцятьма чотирма лицарями круглого столу та палацу у Віндзорі, який став домом Ордену англійських лицарів, заснованого 1348 року королем Едвардом III під назвою Орден підв'язки (*the Order of the Garter*).

Ключовими складниками лицарства цього періоду є віра та війна.

За правління Ричарда II, сина Едварда III, англійське мистецтво набуває національної самобутності. З'явилася книжка «Кентерберійські оповідання», написана відомим придворним поетом Джефрі Чосером. Вона стала візитівкою Англії у світі. Автор відеосеріалу нагадує читачам про цю важливу культурну подію, апелюючи до всіх, хто розмовляє (чи розмовлятиме)

англійською. Для своєї поезії Дж. Чосер використав простонародну мову й тим самим «розкрив силу образності англійської мови».

Архітектурною пам'яткою цього часу, відомою у всьому світі, є Вестмінстерський хол. Він теж свідчить про велич країни. Адже згодом довкола та всередині нього були вибудовані урядові осередки країни, Парламент, суди та ін. урядові установи.

Третій епізод має назву «Влада». Цей період стосується правління династії Тюдорів, які отримали владу внаслідок війни троянд (Wars of Roses).

Наймогутнішими представниками родини Тюдорів були Генріх VIII та Єлизавета I. Генріх VIII заснував Королівський флот, першим судном якого була «Мері Роуз». До 30-х р.р. 16 ст. Британія довела свою перевагу у війні та на воді. Також цей монарх відомий у історії як засновник англіканської церкви. Образ Генріха VIII, неприступної влади корони, закарбувався в пам'яті людей завдяки портретові Ганса Холбайна, німецького художника.

Цей час – Золотий вік у мистецтві Великобританії, який підкреслював союз короля та митця, яке мало на меті створити образ могутності та слави на землі. Загальні настрої цієї епохи характеризують прагнення до пригод, досліджень, відчайдушна мужність, відданість монарху, прагнення слави.

За правління Єлизавети I англійські мореплавці дісталися Америки у експедиціях сера Волтера Релі, аристократа, поета, солдата та дослідника. Художник Джон Вайт зобразив тубільців Вірджинії, нових земель та диких екзотичних звірів.

Сер Френсис Дрейк – яскравий представник цієї епохи. Народившись у багатодітній сім'ї фермера, він вже у 18 років став капітаном судна, пройшов шлях від пірата до знаменитого дослідника. Його ім'я назавжди закарбувалося у світовій історії завдяки здійсненню ним першої навколосвітньої подорожі. Саме він був одним із англійських адміралів, які в 1588 році перемогли іспанську Непереможну армаду. Цю важливу подію увічнила картина – зображення Єлизавети I «Портрет з Армадою», яка є одним із образів-символів, що доповнюють мовлення ведучого. Намисто з перлин уособлює багатство країни. Рука королеви лежить на глобусі, торкаючись Американського континенту, символізуючи могутність Британії як світової імперії. Дві картини позаду Єлизавети I зображують саму подію: поразку іспанської Армади та перемогу британського флоту. Однак, мабуть, найбагатшим на образи-символи, як це зазначає ведучий, є так

званий Портрет з райдугою (*"The Rainbow Portrait"*). Змія, вишита на вбранні, символізує мудрість королеви, у роті змії – коштовний камінь рубін у формі серця, отже, почуття королеви контролюються мудрістю. Очі та вуха на зовнішній підкладці кажуть, що монахиня чує та бачить усе. На сукні вишиті англійські дикі квіти, що натякають на непорочну героїню класичної літератури Астраю, перлини також підкреслюють незайманість Єлизавети. Корона – символ королівської влади. Над короною можемо побачити коштовний камінь у вигляді півмісяця – ознака, яка уподібнює королеву з Кінтією, давньогрецькою богинею місяця.

У правиці королева тримає веселку, яку супроводжує напис латинською мовою *Non sine sole iris* (Немає веселки без сонця). Ця сентенція натякає на вченість, розум, адже саме в цей час латина стає мовою науки. Райдуга символізує мир, сонце – це королева. Лише мудрість Єлизавети може забезпечити мир та процвітання королівства.

Королеві було трохи більше шістдесят років, коли писали цей портрет, але на ньому вона є невідкладною віку.

Розглянутий матеріал свідчить про багаті можливості жанру мовлення документальних відеофільмів. Їхня мовленнєва форма позначена стислістю, логічно послідовним викладом, прозорістю. Використовується літературна мова без ознак розмовності. Вона насичена термінологією, яка стала надбанням загальнолітературної мови (літературознавчі, архітектурні терміни, поняття нумізматички тощо). Мовне оформлення цього жанру тяжіє до синтаксису простого речення.

Лінгвістичності тексту документального відеофільму властива чіткість структурного поділу. Відеосеріал складається із семи епізодів, кожен із яких має свою тему, вони об'єднані спільною ідеєю. Змістову єдність тексту забезпечує загальна тема, яка винесена у заголовок відеофільму – «Сім віків Британії».

Історію Великої Британії представлено визначними етапами її розвитку. У ній є і поразки, і перемоги. Усі епізоди об'єднують загальна ідея: уславлення історії країни і гордість за неї.

Історію країни ведучий нерозривно пов'язує з найважливішими етапами розвитку мови, мистецтва, науки. Наприклад, описано епічну поему «Беовульф», звучать цитати з неї англосаксонською мовою, тобто йдеться про початковий етап становлення давньоанглійської мови. У відеофільмі згадано «Кентерберійські

оповідання» Дж. Чосера, наводяться уривки з твору, тобто йдеться про середньоанглійський період розвитку англійської мови.

Автор цитує гордість англійської літератури, класика світової літератури, В. Шекспіра, чуємо рядки з його творів, які ілюструють ранньоніованглійський етап становлення англійської мови.

Отже, у відеофільмі йдеться про використання прямих цитат і алюзій, що дозволяють глядачеві краще уявити тяглість розвитку мови і літератури. Автор згадує визначного лексикографа доктора Семюеля Джонсона, словник якого дав поштовх фіксації в подальших працях цього різновиду нової англійської мови.

Поєднання вербальних і візуальних засобів забезпечує змістову єдність цього жанру документального кіно, що зорієнтований на розвиток пізнавального потенціалу глядача, пробудження в нього інтересу до ключових ідей серіалу та розуміння знакових для британської культури подій та постатей. Мовний матеріал серіалу, підготовлений за тематичними блоками, дозволяє поповнити лексикон студента, засвоїти необхідний мінімум термінів, словосполучень та кліше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Карасик В.И.* О категориях лингвокультурологии // Языковая личность: проблемы коммуникативной деятельности: Сб. науч. тр. Волгоград: Перемена, 2001. – С. 3-16.

2. *Мельник А.П.* Лінгвокультурні особливості перекладів сучасних анімаційних фільмів (на матеріалі української, німецької та англійської мов): підсумки наукового дослідження / Анастасія Павлівна Мельник // Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник. – К.: ВПЦ «Київський університет». – Вип. 42. – Ч. 1. – 2012. – С. 267-271.

3. *Мельник А.П.* Лінгвокультурні особливості перекладу сучасних анімаційних фільмів / Анастасія Павлівна Мельник / Автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. філол. наук. – КНУ, 2013. – 20 с.

4. *Новикова Т.В.* Методы и приёмы изучения лингвокультурных концептов // Проблемы лингвокультурологии и теории дискурса: Сб. науч. тр. / Под ред. В.И.Карасика, Н.А.Красавского. Волгоград: Перемена, 2003. – С. 19-24.

5. *Rosman A., Rubel P.G.* The tapestry of culture: an introduction to cultural anthropology. Boston: McGraw-Hill, Inc., 1998.

6. Seven Ages of Britain. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/programmes/b00qn2gv.html>

7. Seven Ages of Britain. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.ex.ua/1943716>

Скибицкая Н.В., к. филол. н., ассист.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

**ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ РЕАЛИИ КАК КЛЮЧ К
ПОНИМАНИЮ ТЕКСТОВ ДОКУМЕНТАЛЬНЫХ
ВИДЕОФИЛЬМОВ (НА МАТЕРИАЛЕ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО
СЕРИАЛА БИ-БИ-СИ «SEVEN AGES OF BRITAIN»)**

В статье рассмотрены этнокультурные реалии Британии на материале сериала Би-Би-Си «Seven Ages of Britain», которые являются знаковыми для понимания истории этой страны. Раскрыто взаимодействие вербальных и визуальных средств текста документального видеокино, благодаря которым возможно его смысловое единство и воздействие на зрителя.

Ключевые слова: этнокультурные реалии, вербальные средства кино, визуальные знаковые реалии, когерентность текста документального видеофильма.

Skybytska N. V., Cand.Phil.Sci., Assistant Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv

**LINGUO-CULTURAL REALIA AS THE KEY TO
UNDERSTANDING THE TEXTS OF VIDEO DOCUMENTARIES
(ON THE BASIS OF THE BBC TV SERIES “SEVEN AGES OF
BRITAIN”)**

The article focuses on ethno-cultural realia of Britain on the basis of the BBC TV series “Seven Ages of Britain”, which are symbolic for understanding the history of the country. The combination of verbal and visual means of the text of video documentary enabling its coherence and effect on a viewer has been defined.

Keywords: ethno-cultural realia, verbal means of cinema, verbal symbolic realia, coherence of video documentaries texts.

УДК 811.124'02

Скрипник Ю.С., асп., викл.,
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка
Запорізький державний медичний університет

**ЛЕКСИЧНА РЕПРЕЗАНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ “ХВОРОБА”
В ЛАТИНСЬКІЙ МОВІ**